

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 27/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä lokakuuta 2013 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta (HE 151/2013 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (StVL 18/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteeri Veli Auvinen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tulliylijohtaja Markus Teräväinen, Tulli
- puheenjohtaja Anu Salmi-Savilampi, Alkoholijuomateollisuusyhdistys ry
- toimitusjohtaja Elina Ussa, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto
- lakimies Janne Koivisto, Päivittäistavara-kauppa ry
- puheenjohtaja Tuomas Meriluoto ja tiedottaja, asiamies (ma.) Susanna Heikkinen, Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys (SAKJ) ry.

Kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Alko Oy
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- sisäasiainministeriö.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry ilmoitti, ettei sillä ole huomauttamista asiaan.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia siten, että alkoholijuomien veroa korotettaisiin. Veronkorotus kohdistettaisiin eri juomaryhmiin siten, että niiden verorasitus nousisi yhtä paljon suhteessa puhtaaseen alkoholiin. Väkevien alko-

holijuomien veroa korotettaisiin noin 5,3 prosenttia, oluen veroa 8,2 prosenttia ja 12,5 prosenttia alkoholia sisältävien viinien veroa noin 8,6 prosenttia. Keskimäärin alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin noin seitsemän prosenttia.

Korotuksen vuoksi alkoholijuomien hinnat nousisivat keskimäärin 2,3 prosenttia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muutettuna.

Muutosehdotus koskee lain liitteenä olevan verotaulukon tuoteryhmää 23 eli *viinejä ja muita käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia*, joiden etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina on yli 5,5 mutta enintään 8. Niiden veron määrän tulee olla 241,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa esityksessä olevan 261,00 sentin sijasta. Valiokunta ehdottaa tätä koskevaa tarkennusta verotaulukkoon (*Valiokunnan muutosehdotus*). Kysymys on veron määrän laskennassa tapahtuneen teknisen virheen korjauksesta.

Valiokunta pitää esitystä muilta osin hyväksyttävänä.

Taustaa

Esitys noudattaa pitkään jatkettua linjaa maltillisista veronkorotuksista, joilla pyritään fiskaalisen tavoitteen lisäksi vähentämään alkoholihaittoja väestötasolla. Korotukset on pyritty myös kohdentamaan ja mitoittamaan niin, ettei kotimainen myynti korvautuisi merkittävässä määrin matkustajatuonnilla. Merkittävää tällä kerralla on kuitenkin se, että hallitus on käytännössä puolittanut kevään kehysriihessä päättämässä korotustason selvästi lisääntyneen matkustajatuonnin ja veropohjan pienenemisen vuoksi. Tasapaino erisuuntaisia toimia edellyttävien pyrkimysten välillä on näin varsin herkkä.

Esityksestä käy toisaalta ilmi, että vuonna 2004 toteutetun suuren veronalennuksen jälkeen tehdyt neljä veronkorotusta vuosina 2008—2012 ovat tuottaneet tähän asti odotettuja tuloksia; alkoholiveron tuotto on kasvanut vuodesta

2007 peräti 36 prosenttia samalla, kun kokonaiskulutus on laskenut runsaat kuusi prosenttia 10,5 litrasta 9,6 litraan sataprosenttista alkoholia asukasta kohden. Koska kulutuksen muutos on aiheutunut kotimaan eli tilastoidun kulutuksen laskusta, verotuoton lisäys on seurausta veronkorotuksista. Matkustajatuonnin ja muun tilastoimattoman kulutuksen osuus on pysynyt kuluvaan vuoteen lukuun ottamatta suhteellisen vakaana, arviolta 1,9 litrassa sataprosenttista alkoholia asukasta kohden. Se edustaa 19 prosenttia alkoholin kokonaiskulutuksesta ja on suuruutensa ja sivuvaikutustensa vuoksi veropoliittisessa arvioinnissa aina huomioon otettava tekijä.

Havaintoa kokonaiskulutuksen laskusta tukee osaltaan se, että tilastoidut alkoholihaitat ovat vähentyneet selvästi. Se on näkynyt mm. rattijuopumusten, poliisin kotihälytysten, alkoholiperäisten sairauksien hoitojaksojen ja kuolintapausten määrän laskuna viimeisten viiden vuoden aikana. Lisäksi nuorten alkoholin käytön kehitys on ollut myönteistä tällä vuosituhanella, joskin osa nuorista juo itsensä edelleen viikoittain humalaan. Esityksen perusteluissa on todettu sen vuoksi mm., että alkoholivero on perusteltua pitää terveystaloudellisista syistä riittävän korkeana nuorten kulutuksen hillitsemiseksi.

Ehdotetut veronkorotukset

Esityksellä tavoitellaan kaikkiaan noin 63 milj. euron lisäystä vuosittaiseen alkoholiverotuottoon, joka on ollut tällä vuosikymmenellä 1,28—1,38 miljardia euroa vuodessa. Ensimmäisen vuoden lisäkertymän on tosin arvioitu jäävän 56 milj. euroon valmisteverojen tilitysjaksojen ja verovelvollisten ennakollisen varautumisen vuoksi.

Korotus on tarkoitus toteuttaa niin, että kaikkien alkoholijuomien verorasitus nousisi euro-määräisesti yhtä paljon suhteessa juomien sisältämään puhtaaseen alkoholiin. Prosentuaaliset korotukset olisivat siten eri suuria, oluella 8,2 prosenttia, tavallisilla viineillä noin 8,6 ja väkevillä alkoholijuomilla noin 5,3 prosenttia. Hinnat nousisivat keskimäärin 2,3 prosenttia, ja hinnanmuutos jakautuisi tasaisesti eri juomaryhmillä. Arviossa on oletettu, että korotukset siirtyvät hintoihin täysimääräisesti.

Valiokunta tukee valittua korotuslinjaa. Se säilyttäisi nykyisen verorakenteen ja kohtelisi eri juomaryhmiä tasapuolisesti suhteessa niiden alkoholipitoisuuteen. Väkevien juomien verotus olisi edelleen suhteellisesti ankarinta, mutta verotasossa otettaisiin huomioon kuitenkin matkustajatuonnin aiheuttama paine. Kuten esityksen perusteluissa on todettu, matkailijoiden tuomasta alkoholista noin puolet on nimenomaan väkeviä juomia. Kulutustilastoista on lisäksi todettavissa, että väkevien alkoholijuomien tilastoitu kulutus on vähentynyt neljänneksen viimeisten viiden vuoden aikana. Väkevien juomien verotasolla ja matkustajatuonnilla on näin varsin selvä yhteys.

Korotuslinjaa on perusteltu esityksessä lisäksi viime vuosien kulutuksen muutoksilla. Kun väkevien juomien tilastoitu kulutus on vähentynyt olennaisesti, viinien kulutus on kasvanut tasaisesti samaan aikaan ja oluen kulutus ollut suhteellisen vakaata. Korotustapa johtaa siihen, että juomien hinnat nousisivat tasaisemmin eri juomaryhmien välillä verrattuna prosentuaaliseen tasakorotukseen. Tämä vaikuttaa esityksen tavoitteiden valossa johdonmukaiselta.

Matkustajatuonti ja muu tilastoimaton kulutus

Esityksessä on arvioitu, että nyt ehdotetut korotukset lisäisivät matkustajatuontia jonkin verran. Kokonaiskulutuksen lasku jäisi siten noin prosenttiin nykytasosta. Arviointia vaikeuttaa kuitenkin se, että eri tekijät vaikuttavat eri suuntiin. Esityksessä on todettu lisäksi alkuvuodesta tapahtunut poikkeuksellisen suuri muutos alkoholin veropohjassa. Veropohja on pienentynyt kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana 4,4

prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Samaan aikaan alkoholiveron tuotto on laskenut Tullin veronkantotilastojen mukaan noin kolme prosenttia. Tullin havainnot tukevat myös näkemystä, jonka mukaan matkustajatuonti on kasvanut selvästi keväästä 2013 ja jossain määrin myös sitä edeltäneen vuoden aikana.

Myös alalla toimivien kotimaisten yritysten käsitys matkustajatuonnin määrästä poikkeaa selvästi esityksen tuottamasta yleiskuvasta. Matkustajatuontia ja muuta tilastoimattoman kulutuksen kasvua pidetään kaikkiaan isompana ongelmana kuin viralliset seurantatiedot antavat ymmärtää. Tuonti on toimijoiden mukaan niin suurta, että se uhkaa koko alan työllisyyttä.

Asiassa kaikkiaan saatu selvitys tukee valiokunnan mielestä hallituksen päätöstä puolittaa kaavailtu veronkorotus ja tarvetta seurata tilanteen kehitystä erityisen tarkasti. Valiokunnalla ei ole kuitenkaan syytä epäillä matkustajatuonnin arvioinnin perusteena käytettyä gallup-tutkimusta, kun otetaan huomioon viimeisen viiden vuoden aikana tapahtuneet muutokset tilastoidussa kulutuksessa, alkoholihaitoissa ja verotuotoissa. Siitä huolimatta on perusteltua, että arviointia pyritään parantamaan kaikin mahdollisin keinoin, myös yhteistyössä Viron viranomaisten kanssa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan näin on jo toimittu ja tarkoitus toimia myös vastedes.

Tämän vuoden suurta pudotusta veropohjassa voi selittää osaltaan myös laivayhtiöiden kehittämät alkoholin tuontia helpottavat palvelut. Matkustajat ovat voineet tuoda niiden avulla helpostikin poikkeuksellisen suuria lasteja. Lain tarkoitus on kuitenkin se, että EU-alueen matkustajatuonti on verotonta, kun tuotteet *tuodaan itse ja vain omaan käyttöön*. Raja tähän on selvästi hämärtynyt. Valiokunta pitää sen vuoksi asianmukaisena, että Tulli on puuttunut vinoutuneeseen tuontiin ja saanut sen räikeimmät muodot loppumaan kuluvan marraskuun alusta.

Valiokunta pitää toisaalta tärkeänä, että tuonnin sääntöjä selkeytetään myös lainsäädäntötoimin, kuten on tarkoitus. Hallituksen on tarkoitus antaa keväällä valmisteverotusta koskeva esi-

tys, joka sisältää myös *ohjeelliset tasot* verovapaalle matkustajatuonnille. Jos tuontimäärä ylittää ohjetason, näyttövelvollisuus omasta käytöstä siirtyy ylittävältä osin maahantuojalle. Tämä selkeyttää kaikkien osapuolten työtä ja voi antaa johtoa myös oikeuden päätöksiin, jotka ovat olleet toistaiseksi omaa käyttöä koskevien määrien osalta varsin sallivia.

Valiokunta pitää erityisen myönteisenä myös muita vireillä olevia toimia, joiden tarkoituksena on levittää oikeaa tietoa matkustajatuonnista ja sen reunaehdoista. Tiedossa on mm. kevääksi suunniteltu viranomaisten tiedotuskampanja ja Tullin sitä tukeva tehovalvonta muutosten läpiviemiseksi myös käytännössä.

Vireillä olevat toimet ovat valiokunnan mielestä merkitykseltään käänteentekeviä; direktiiviin nojautuvat ohjetasot antavat selvän ohjeuoran ja ryhdin tilanteen arviointiin. Käännetty näyttövelvollisuus suurista tuontieristä vel-

voittaa taas tuojia aivan uudella tavalla. Tiedotus ja Tullin sitä tukeva valvontajakso ovat niin ikään välttämättömiä oikean tiedon levittämiseksi yleiseen tietoisuuteen.

Valiokunnan mielestä vasta näiden toimien jälkeen on syytä arvioida tilannetta ja sen edellyttämiä mahdollisia veropoliittisia toimia. Nyt valittu linja ja edellä kuvatut toimet antavat mahdollisuuden puoltaa ehdotettuja veronkorotuksia tässä yhteydessä. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut esitystä tukevan lausunnon.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se on laissa 1235/2011, seuraavasti:

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuus- prosentteina	Tuote- ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	8,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	32,05 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	22,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	169,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	241,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	339,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	339,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	411,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	670,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i>		
tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	8,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

VaVM 27/2013 vp — HE 151/2013 vp

— yli 2,8	45.	45,55 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	45,55 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Kari Rajamäki /sd
vpj.	Pentti Kettunen /ps	Markku Rossi /kesk
jäs.	Leena Harkimo /kok	Matti Saarinen /sd
	Pertti Hemmilä /kok	Sari Sarkomaa /kok
	Jouko Jääskeläinen /kd	Kauko Tuupainen /ps (osittain)
	Timo Kalli /kesk	Kari Uotila /vas
	Sampsa Kataja /kok	Ville Vähämäki /ps
	Anneli Kiljunen /sd	vjäs. Riitta Myller /sd
	Heli Paasio /sd	Eero Reijonen /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen.